

PRAMENY K DĚJINÁM NAŠEHO VOJSKA.

Velitelství československého sboru v Itálii.

(Comando corpo Czeco-slovacco in Italia.)

**Zřízení druhé armády domobranecké a jiných menších jednotek
československých.**

*(Costituzione della seconda armata territoriale ed altre unità minori
czeco-slovacche.)*

(Pokračování.)

Správní služba.

Aby byla správní služba konána přesně a jednotně, zřízeno bylo v Galarate oddělení s vlastní správní radou pro vyřizování všech agend a pro peněžní záležitosti.

Správní rada s plukovníkem Ugo Silvestrim v čele měla zpravodajem prvního kapitána Fruttuoso Da Riva, pak podplukovníka Alessandro Ferrari, třetího správního nadporučíka Arnaldo Panizza, čes. konsulentu, plukovníka Hyňka Gibáše, který byl vystřídán po svém odchodu majorem Jar. Holubářem, ten pak kapit. Franti. Hažem a poslední nadporučíkem Jindř. Škrlou.

Správní radu tvořili:

1. důstojník zpravodaj,
2. důstojník pokladník,
3. důstojník účetní revize,
4. důstojník pro vymáhání fondů,
5. důstojník skladník.

Aby bylo zajištěno správné účetnictví u jednotlivých praporek, zřízena byla v táboře škola účetnictví pro čes. důstojníky a poddůstojníky, zvlášť pak pro ty, kdož měli býti veliteli praporek.

Škola rozdělena byla na 5 po sobě následujících kursů, každý o 5 lekcích, jež byly sestaveny podle rozvrhu předem stanoveného admin. důstojníkem, nadporučíkem Arnaldo Panizza, čs. profesorem Lad. Červenkou a čs. kapitanem Rosem.

Každý prapor mohl tedy zaznamenávat běžné a přesně všechny účetní da-klady a soupisy materiálu (přípis voj. přidělnice čs. vyslanectví v Římě č. j. 1622 z 8. ledna 1919).

Každý prapor dostával v určitých obdobích od hlavní pokladny potřebné peníze. Italské pomocné oddíly v táboře (128. telegrafní rota, automobilní oddíl, 28. zdravotní sekc. Státní rota), spravovány byly zvlášť.

Třeba připomenouti, že tábor pečoval o více než 4000 důstojníků, Italů a čechoslováků, a že za 14 měsíců trvání byl pokladní obrát přes 16% mil. lir, kte-rýchžto peněz použito bylo k výplatě důstojníků, mužstva a k nákupu potravin pro tábor (viz tab. č. 17).

Zdravotní služba.

K řízení zdravotní služby dan byl zdravotnímu oddělení táboru určitý počet italských lékařů a lékárníků, kterým pomáhali řidiči zdravotní službu u praporu čs. lékaři nebo aspiranti, přišedši se zajatci do Busto Arsizio (viz tab. 18. a 19.).

Italské velitelství táboru mělo již od počátku k ruce oddíl italského sanit-ního mužstva pro výběr mužstva, jež přišlo se zdravím ořeseným. S počátku vyvíjela se služba tato pomalu pro nedostatek sil. Dne 12. prosince přišel do táboru 28. zdravotní oddíl, podřízený 6. zdrav. rotě arm. sboru v Bologni; tento oddíl, odvolaný z válečného pásma, přivezl veškeren materiál a oddíl automo-bilní se 4 ambulancemi a jedním motocyklem. Káry, vozy, potah a p. tohoto oddílu byly dány ihned praporům; velitel, major Camillo Mazzuccone, stal se náčelníkem zdravotní služby čs. táboru a medicí byli přiděleni jako velitelé nemocnic.

Poněvadž nebylo dostatek lékařů italských pro každý prapor, použito bylo i českých aspirantů, kteří nebyli absolvovali medicí, a jim přiděleni byli jeden italský voják-pomocník a dva sanitní vojáci.

Podle obdobních hlášení pak bylo známo číslo nemocných, kteří se denně hlásili, kolik jich bylo posláno do nemocnic, a výsledek přehlídek, jež byly občas nařizovány.

Tak bylo lze zjistiti zdravotní stav v táboře a bylo lze současně kontrolo-vati spotřebu léků.

Když bylo dosaženo povolení, aby opatřeny byly potřeby léčebné podle italských předpisů, byl příslušný materiál získán od 3. arm. sboru a všechny prapory jim poděleny (dvě sanitní skříně, 1 sanitní tlumok, 8 nosítek, 8 pokrývek). Každý prapor dostal mimo to skládaci lužka, slavníky, prostěradla a pokrývky ke zřízení menší nemocnice pro lehce nemocné, a aby vždy byla po ruce oddělena místnost pro podezřelé choroby.

V Busto Arsizio zřízena byla ve 3 barácích nemocnice se 120 lůžky, kterou řídil s počátku čs. major-lékař, později italský lékař.

Ačkoliv u každého praporu zřízena byla malá nemocnice právě tak jako u skupinového velitelství (t. zv. presidiální), bylo v táboře ještě třeba místností pro nemocné denně přicházející, kteří potřebovali delšího léčení.

Pro nemocné z táboru Busto Arsizio byla správou vojenské zdravotní služby v Miláně určena záložní vojenská nemocnice v Legnano a v táboře samém polní nemocnice 036, pro nemocné v krajině mezi Varese a Gallarate záložní vojenská nemocnice „Excelsior“ ve Varese, spravovaná Drem Silvím De Grandi a záložní nemocnice v Gallarate. Pro nemocné různými chorobami určila voj. zdrav. správa v Miláně speciální oddělení voj. hlavní nemocnice S. Ambrogio v Miláně.

Abyste nemocní mohli býti převáženi pravidelně, zřízen byl pomocný úřad přepravní v „Oratoriu“ v Gallarate, řízený italským lékařem.

Každý prapor hlásil do 11 hod. počet nemocných, jež bylo nutno převézt, takže se mohl ambulancím dáti rozkaz, aby nemocné sebraly a odvezly na pře-pravní úřad, kdež byli kontrolováni a podle druhu nemoci rozříděni a dale posláni.

Tak se služba zdravotní stále zlepšovala a byla pravidelná, poskytujíce četným tvůrcům se oddílům dobrodini, jež je zaručeno dobrými zdravotními podmínkami.

Ve druhé polovině března hlásil správce polní nemocnice 036, kdež byli jak čeští domobránci, tak i zajatci, že bylo pozorováno několik nakažlivých onemoc-nění, jež byla častým zkoumáním krve a reakcí „Wix-Felix“ poznána jako

skvrnitý tyfus. Nemoc přinesli nově přibývši čs. vojíní a zajatci z jiných táborů. Ihned byla učiněna příslušná opatření, aby se nemoc nerozšířila po táboře a mezi civilní obyvatelstvo; skutečně byla pak nemoc brzo zdolána.

Současně zjištěna byla dvě onemocnění skvrnitým tyfem u 8. praporu v Cavarria a u 46. praporu v Somma Lombardo. Oba prapory byly ihned izolovány a nebezpečí všemi prostředky desinfekcemi a zničením předmětů, jichž nebylo lze desinfikovati, ihned zažehnáno.

Ve druhé polovině května bylo mnoho churavých žaludečními nemocemi. Četnými prohlídkami lékařskými bylo zjištěno, že šlo o jakési kurděje z nesčetných utráp čtyřleté války pode jhem rakouským a z nedostatečné a špatné potravy. Nemoc byla brzo omezena lepší stravou zeleninovou, mléčnou, citrony, citronovou kyselinou a vším, čeho se používá v podobných onemocněních.

Od té doby zřízeny byly českou zdravotní správou kromě desinfekčních zařízení italských 4 oddíly desinfekční, každý se 4 čs. vojiny za vedení jednoho italského vojína zdravotní služby; oddíly ty měly úkolem neustále desinfikovati tábory stříkačkou „Fox“ a odvěvy strojem typu „Giannelli“.

Abyste bylo lze brzy vykliditi civilní místnosti, zabrané k účelům vojenským, získalo velitelství tábora pro čs. nemocné polní nemocnice 042 a 048, jež byly v Binago a Appiano, v centru krajiny, v níž byli Čechoslováci ubytováni. Tím byly uvolněny nemocnice „Excelsior“ ve Varese a záložní nemocnice v Legnano, první předáno účelům hotelovým, druhá škole.

Dohodou velitelství tábora s čs. legací v Římě bylo později rozhodnuto dopravit do Čech nemocné, potřebující dlouhého ošetření, kteří však snesli transport. I bylo posláno 17 nemocničních vlaků, dohromady 4951 nemocných a invalidů. Tím bylo pak lze vykliditi též zmíněná již oddělení hlavní voj. nemocnice v Miláně a uzavřiti polní nemocnici 048. Postupně pak, jako odcházely prapory, rušeny byly i nemocnice skupinové, polní nemocnice 042 atd., takže nakonec zbyla jen táborová nemocnice v Busto Arsizio.

Zdravotní stav čs. vojsk, přicházejících do Busto Arsizio.

Většina čs. vojinů přišla se zdravím otřeseným. Avšak péči jim věnovanou, uklidněním, jež nastalo sloučením příslušníků téže národnosti, a nadějí v brzký návrat mizela rychle jejich skleslost fyzická i duševní.

Úmrtnost nemocemi byla poměrně malá, vyjma ty, kdož první přišli velmi vysílení.

Vypuknuvši skvrnitý tyf byl rychle zdolán dokonalou izolací a vojiny samými, kteří napomáhali lékařům, zachovávajícíe úzkostlivě jejich nařízení. Isolace trvala celkem 21 dní a postihla 47., 48., 49., 52. a 53. prapor a 9. rotu, určenou do Terstu.

Celkem zemřelo v Busto Arsizio od ledna do konce října 418 vojinů (viz tab. 20/23).

Služba dopravní.

Úkolem dopravního oddělení bylo upravit souladně různé spojovací a dopravní prostředky, aby se získalo největšího výkonu při nejmenších výlohách.

Základní myšlenkou bylo použití vozů na kratší vzdálenosti, mechanických prostředků (volených dle potřeby) pro větší vzdálenosti, pro těžké předměty a pro rychlou přepravu. Velitelství tábora dostalo takové prostředky, aby tvořici se 2. armáda čs. byla jimi řádně vybavena. S počátku nebylo prostředků dopravních mnoho, jako tomu bývá u každé jednotky nově se tvořící, později však jich přibývalo až do května n. r. První začátek dán byl materiálem 28. zdravot. oddílu, s 85 muži, 105 koni a muly, s 12 vozy a 8 vozy pro raněné.

Podle vzdálenosti praporů od zásobovacích středisek přiděleno bylo každému z nich potřebné množství vozů; průměrně dostal prapor 3 vozy a příslušné koně a obsluhu.

Dne 12. prosince dán byl táboru automobilní oddíl s 10 těžkými vozy nákladními a 2 osobními. Jímí přepravovány byly potřeby, vyžadující rychlé přepravy a vypomáhalo se ostatním vozidlům, když rychle vzrůstal počet praporů. Osobních vozů používáno bylo většinou důstojníky, kteří měli ubytovávatí vojsko.

Koncem prosince na žádost velitelství tábora bylo vrchním velitelstvím (mobilizační oddělení) dáno dalších 24 kar s příslušným potahem z dělostřeleckých skladišť v Miláně. Automobilní oddíl byl též rozmnožen dalšími vozy 8. automobilního parku a čs. armád. sboru v Padově.

Dne 12. ledna přifklo mimo to vrchní velitelství čs. tábora 803. vozatajskou sekci, ne však celou, poněvadž převážela ženijní potřeby s hranic švýcarských.

30. ledna byla taboru předána IV. automobilní sekce od armád. sboru v Padově a 20. února ještě několik nových automobilů „Lancia“ od techn. správy automobilní v Miláně.

Jelikož vozy, taboru přidělovane, pocházely většinou z fronty a neustále se jich používalo, zmenšovalo se stále jejich množství pro nutne opravy. Proto v květnu dostalo velitelství tábora další automobily, aby zasobování v širé krajině od Laveno Tradate, od Busto do Clivio nebylo přerušeno. Techn. automobil. správa v Turině poslala, z rozkazu ministerstva, 10 vozů „Fiat“ a 15 „Ier“ nových, a současně přímým rozuzlením s ženijní správou v Miláně byly uvolněny další jednotky 803. sekce vozatajské ze švýcarské fronty.

Mělo tedy dopravní oddělení koncem května:

automobilní oddíl v Gallarate s detachovanou četou ve Varese,

IV. automobilní sekci v Gallarate,

28. sekci trenu v Cardano al Campo (Gallarate),

803. vozatajskou sekci s velitelstvem v Masnago (Varese, rozdělenou ve 40 oddílů a mající celkem 60 strojů (automobily nakladní i osobní, autom. ambulanční), 150 vozů a 300 koní a mulů.

Značné potíže působila nahrada mužstva, které bylo postupně demobilisováno, takže musilo býti zaučováno mužstvem české; u každého oddílu zůstal pak aspoň jeden voják italský, aby oznamoval rozkazy.

Aby se automobilu setřilo, byly měsíčně rozdíleny odměny pro nejschopnější a nejbedlivější. Když bylo velitelství tábora přestěhováno do Varese, v květnu, detachováno tam bylo též potřebné množství automobilů a do Masnago velitelství 803. sekce vozatajské, aby bylo nablízku oddílům (40) v pásmu Varesotto.

Praporům velmi vzdáleným přidělovány byly administrativně i disciplinárně jednotlivé automobily s příslušným množstvím benzínu.

Nahradní části a gumy vyměňovány byly ve Varese (8. automobilní parku, v Monze (2. autom. rota) a v Padově (2. autom. parku).

Správký. U automobilního oddílu vytvořena byla původní malá mechanická dílna, jež pak v definitivním uspořádání vyzbrojena byla soustruhem a vrtačkou, kdežto ve Varese byli zkoušeni čestí mechanici posíláni do dílny 3. autom. parku pro větší správký. U oddílu v Gallarate zřízena byla též truhlářská dílna, zaměstnávající české vojiny truhláře, pro opravy karoserií, čímž byly provozní výdaje co nejvíce omezeny.

Mimo to dovážela dopravní oddělení též slámu k ležení do nových míst praporu, nářadí kuchyňské, zařízení pro vojáky a nemocnice, zavazadla důstojníka a časem též tlumoky na delších pochodech. Abychom si učinili pojem o této práci, stačí připomenouti, že celkem byly převezeny 2.240.000 kg slámy, 33.720 slamníků, 12.465 lužek, 68.403 pokrývek, 2.361 polních kuchyní, 2.068 polních kotlů, 60.000 garnitur oděvu.

Kromě toho postarano bylo též o dopravu pitné vody tam, kde ji nebylo, neb kam z důvodu zdravotních musila býti odjinud dovážena. Dovážena byla v pojezdných sudech.

Preváženy byly také zbraně z nadrazí z Gallarate do zbrojnice v Crenna a odtamtud k praporům, desinfekční potřeby, leky z Milána, potřebný benzin, vypomáháno bylo při vypravování sanitních vlaků a při zřízení veterinární zdravotní služby za vedení kapit. veter. d'Avanzo.

Mimo to dovážena byla denní pošta privátní i úřední mezi jednotlivými velitelstvími. (Tab. 24/28.)

Služba telefonní.

Koncem února přikazána byla taboru 128. telegrafní rota, konající předtím službu u čs. armádního sboru v Itálii. Tato rota měla za války 6 důstojníků a 360 mužů a měla telefonicky spojovali všechna velitelství a nemocnice.

Před příchodem této rotý spojovala tabor s prvními prapory lombardská telefonní společnost, autorisovaná ženijní správou v Miláně.

Celkem bylo zřízeno vedení asi 1000 km dlouhé v krajině, kde nebylo dosti vhodných podpěr pro vedení; postaveno bylo 30 ústředí, z nichž dvě (Varese-Gallarate) s 30 linkami, a působilo 150 telefonních přístrojů. Nutne potřeby byly poskytovány ženijní dílnou v Pavii (tab. 29.).

Služba zbrojní.

Kromě 1. praporu, vyzbrojeného ihned po sestavení, všechny ostatní dostaly pušky manlicherovky a rakouské nábojnice se 120 nábojkami pro pušku, avšak teprve několik dní před odchodem do Čech.

Pouze 31. prapor měl jednu kulometnou rotu „Fiat“, všechny ostatní byly ryze střelecké.

Všechn materiál byl z válečné kořisti.

Aby byl tento materiál získán, byl rozkazem ministerstva války koncentrován v 9. dělostřel. skladišti v Laghetto di Vicenza, které bylo již dříve dáno čs. armádnímu sboru pro dokončení výzbroje legii.

Aby bylo lze tohoto materiálu použití, zřízena byla ve skladišti dílna s českým mužstvem pro opravy a jiná dílna v Crenné, v níž pracovali zbrojři a sedláři, jakož i zbrojnice v Gallarate.

Rozděleno bylo 49.840 ručnic a 930 bambítek pro důstojníky; bambítky byly však výrobky italské (Berretta & Smitt Roston), jelikož rakouských nebylo nalezeno s dostatek.

Služba policejní.

Velitelství tábora přikázány byly 312. a 450. četa a 160. oddíl král. karabiníků s důstojníky zbrojnými. Byly umísťovány dle potřeby.

U praporů detachovány byly hloučky karabiníků, kteří měli bdíti nad vojáky vůbec, hlidati skladiště, převáděti do společného zajateckého tábora vojáky, vyloučené z 2. čs. armády, a pomáhali místním policejním úřadům.

Válečný soud.

Podle smlouvy ze dne 21. dubna a 30. června 1918 mezi vládou italskou a Národní radou zemí československých zřízeny byly v Italii čs. vojenské soudy, které jediné měly právo souditi veškeré zločiny, obecné i vojenské, čs. vojinů, legionářů a vojinů 2. armády v Italii, neboť tito vojáci považováni byli za občany nového státu, složivše slib věrnosti a poslušnosti zákonům a zřízením českým.

Čs. vojenský soud zřízen byl nejprve v Castione Veronese pro 6. čs. divisi a pak pro čs. armádní sbor, po jehož odchodu přestěhoval se do Gallarate, přičleněn byv k velitelství tábora. Složen byl takto (přípis čj. 1915 velitelství čs. armad. sboru ze 17. pros. 1918):

major Gibiš Hynek, předseda,

kapitán Dr. Vokáč Lev, vyšetřující soudce,

poručík Dr. Neugebauer Frant., zástupce vyšetř. soudce,

poručík Tvrdík Bohumil, přisídící soudce,

poručík Řehák Jan, přisídící soudce,

poručík Stahala Frant., zapisovatel,

nadporučík Záruha Ladislav, administrativní důstojník.

Soud byl umístěn v paláci Monteggio v Somma Lombardo.

Soud konal se jako u voj. soudů italských a podle italských platných předpisů.

Po odchodu praporů vrátil se do Čech též soud dne 17. srpna.

Novou smlouvou mezi italskou a českou vládou byli Čechoslováci, v Italii zbylí, soudně podřízeni civilnímu trestnímu soudu v Janově.

Vězni, a kdož byli ve vazbě, očekávali v Somma Lombardo konce transportů, a pak i oni střeženi českými vojáky, převezeni do vězení v Čechách.

Štábní rota čs.

zahrnovala v sobě čs. provisorní důstojníky, ať byli službou kdekoliv přikázáni, čs. vojáky hudebníky, konající službu v táboře, důstojnické sluhy, čišníky, písaře, kresliče, cyklisty, motocyklisty, ordonance, krejčí a obuvníky.

Ve štábní rotě byli původně též italští důstojníci, přičlenění k velitelství tábora, a velel jí kapitán Da Riva s českým podvelitelem nadporuč. Budou Otokarem. Potom stal se jejím velitelem Kukačka František a byli v ní pouze Čechové.

Hlavní stan, zřízený v lednu v Gallarate, měl velitelem kapitána Da Riva Fruttuoso a po jeho odchodu kapit. Gastaldi Luigi.

Jeho členy byli důstojníci italští a čeští legionářští důstojníci, přikázáni velitelství tábora a podřízeným velitelstvím, a italští vojáci v táboře. Administrativní důstojník Panizza Arnaldo byl jeho důstojníkem účetním a pokladníkem. (Budoucně dále.)